

Apologetik i børnehøjde

Også børn har brug for at få troen forklaret og forsvaret. Vore svar skal være enkle, sande og omsorgsfulde.

// AF PROFESSOR KURT CHRISTENSEN, AARHUS

Når det drejer sig om at inspirere forældre til at udruste deres børn til at leve i en pluralistisk kultur, bliver apologetik et vigtigt tema og redskab – for både børn og voksne.

Forsvar for den kristne tro

Begrebet stammer fra græsk og er den internationale betegnelse for forsvar for den kristne tro. Apologetik søger at fremføre gode grunde for, at den kristne tro er sand, sammenhængende og virkelighedsnær. Man kan også udtrykke det på den måde, at apologetikken søger at forklare og forsvare den kristne tro.

Disse to aspekter *forklare* og *forsvare* hænger nøje sammen, idet mange spørgsmål *til* og megen kritik *af* den kristne tro tydeligvis bunder i, at man ikke helt har forstået, hvad kristendommen går ud på. Og i og med at kendskabet til kristendommen i den vestlige verden er på hastig retur, bliver behovet for at forklare og forsvare den kristne tro desto større. Derfor kan der også i vor tid konstateres et stigende fokus på apologetik.¹

Hvad er apologetikkens målsætning?

Ud over det, som allerede er nævnt, kan man formulere den kristne apologetiks målsætning på flere måder. En af nutidens mest indflydelsesrige apologeter, den amerikanske teolog og filosof William Lane Craig, peger i indledningen til sin bog *Reasonable Faith. Christian Truth and Apologetics* på, at kristen apologetik må have tre målsætninger:

- At skabe et kulturelt miljø, hvori det kristne evangelium kan opleves som en forsvarlig mulighed for tænkende mennesker.
- At styrke de troende ved at vise, at der findes gode grunde til at tro og gode svar på de spørgsmål, som ikke-kristne retter til kristendommen.
- Bidrage til, at ikke-kristne ender med at blive levende kristne, altså bidrage til evangelisation.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Overvej eller drøft William Lane Craigs tre målsætninger for kristen apologetik!

Når børn spørger

Normalt, når man beskæftiger sig med apologetik, tænker man på de spørgsmål og den kritik af den kristne tro, som man møder i voksenverdenen, herunder gymnasie- og studentermiljøerne. Så man kan spørge, om det også giver mening at tale om apologetik i børnehøjde. Det vil jeg mene. Ikke mindst, hvis vi ved apologetik forstår at forklare og forsvare den kristne tro.

For mange år siden mødte jeg en mor, som lidt frustreret gav udtryk for, at hendes søn, som på det tidspunkt vel var 12-13 år, hele tiden krævede argumenter for at acceptere de forskellige kristne opfattelser, som han blev konfronteret med i det miljø, hvor de levede. Sådan havde

hun aldrig selv været, mente hun. Hun havde blot accepteret, at sådan var det. Men nu stod hun altså og famlede efter gode og rimelige svar på sønnens spørgsmål.

Det er den virkelighed, vi alle kender til: Også børn – i alle aldre – stiller kloge og logiske spørgsmål til Gud og den kristne tro: *Hvor er Gud? Hvorfor kan jeg ikke se Gud, når han kan se mig? Kan børn også dø? Hvordan kan bedstemor dog komme op gennem al den jord og stenen, som er så tung?* Osv.

Den slags spørgsmål skal vi tage åbent og positivt imod. Vi er nemlig skabt som rationelle og spørgende væsener, der søger forklaring på alt mellem himmel og jord. Og spørgsmålene viser, at børnene er vågne og har kritisk sans og ikke lader sig binde hvad som helst på ærmet. Men hvordan svarer vi dem på en ordentlig måde?

Når man skal argumentere for noget, bør man i sagens natur afpasse argumenterne efter målgruppen. I dette tilfælde gælder det altså børn. Og det kræver på flere måder nogle særlige overvejelser og hensyn.

Børn er mange ting

Men også *børn* er en vidtfavnende målgruppe. Der er stor forskel på at samtale med børn på tre, syv og 14 år om Gud og om troen (og her ved 14-årsalderen sætter jeg i denne artikel den øvre aldersgrænse for *børn*). Det er muligt at give gode argumenter for børn på syv år for, at verden må være skabt af noget andet end sig selv, eftersom alt, hvad vi i øvrigt kender til, er blevet til af noget andet end sig selv. Men over for en 14-årig skal vi måske i tillæg svare på spørgsmål som *hvem har så skabt Gud?* Det spørgsmål kan man i øvrigt også møde fra langt yngre børn.

Og så vil der måske også på anden vis være en vis forskel i samtalens og argumentationens karakter. Mens mindre børns spørgsmål til den kristne tro som regel er forårsaget af en umiddelbar undren eller spørgelyst, kan ældre børns spørgsmål – afhængig af hvem de omgås, hvilke lærere de har, og hvilke fjernsynsprogrammer de har set – være båret af en mere eller mindre bevidst tvivl med hensyn til den kristne tilværelsesforståelses sandhed. Og det er min fornemmelse, at aldersgrænsen for den sidste form for samtaler er for stadig nedadgående

– forårsaget af børnenes stadig tidligere adgang til alle former for informationsteknologi.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Overvej eller drøft børns behov for at få forklaret og forsvaret den kristne tro!

Børn har med kristendommen fået en særlig plads

Som baggrund for forpligtelsen til at tage børns spørgsmål om troen alvorligt og bestræbe sig på at besvare dem ordentligt hører, at børn i og med kristendommens indtog i verden har fået en helt særlig plads og status.

I den antikke verden havde barnet, så vidt vi ved, ikke nogen særlig betydning eller status i sig selv. Det havde kun værdi og betydning som potentiel voksen. Men med Jesu ord om, at barnet er prototypen på dem, der går ind i Guds rige (Mark 10,14), ændrede dette sig. Men samtidig er barnet netop et barn, og det betyder, at der også i samtalen med det om Gud og om troen må tages særlige hensyn.

Jeg vil mene, at der er mindst tre hensyn, som må gælde samtalen og besvarelsen af børns spørgsmål om Gud og om troen. Svarene skal være enkle, sande og nænsomme/omsorgsfulde. Lad os se på disse tre punkter:

1) Svarene skal være enkle

Nogle mennesker er af den opfattelse, at kristendommen er en meget vanskelig og kompliceret størrelse. Det er jeg slet ikke enig i. Luther skrev eksempelvis sin Lille Katekismus for, at en husfader kunne lære sine børn og sin husstand om troen. Det indebærer, at den grundlæggende kristne tro – de ti bud, trosbekendelsen, Fadervor samt dåben og nadveren – ifølge Luther er så enkel, at også børn kan forstå den. Og det tror jeg, at Luther har helt ret i. Kristendommen er for mennesker i alle kulturer: for beduiner i Afrika, professorer i atomfysik i Californien, men også for børn i Danmark.

Man kan derfor overveje, om det mon ikke er derfor, at

verdens tilblivelse, som ifølge naturvidenskaben har været en ganske omfattende sag, bliver beskrevet så enkelt, som det er tilfældet i 1 Mos 1: "Gud sagde: 'Der skal være lys!' Og der blev lys... Så blev det aften, og det blev morgen, første dag". Og mon ikke en af årsagerne til, at Jesus fortalte om Himmeriget i lignelser, tilsvarende har været, at de er lettilgængelige for alle mennesker.

Disse bibelske forbilleder bør vi tage ved lære af, sådan at vi, når vi taler med børn om Gud og troen og forsøger at besvare deres spørgsmål, også bestræber os på at svare så enkelt som muligt og bruge indlysende billeder og sammenligninger – alt efter deres alderstrin. Og i den forbindelse må vi hente inspiration, hvor vi nu kan, eksempelvis hos C.S. Lewis.

Mange har i øvrigt erfaret, at når de som børn har mødt og er kommet til at elske C.S. Lewis' Narnia-bøger og så senere i livet er blevet konfronteret med det kristne budskab, er der på en eller anden måde noget godt og fortroligt ved kristendommen.

Generelt, når man taler om apologetik, fremhæves det ofte, at der formentlig ikke er mange, der er blevet ført til levende kristen tro ved rationelle argumenter alene, og at det derfor er helt afgørende at bede Helligånden om at virke med. Denne bøn om Helligåndens medvirken tror jeg, at vi også kan udstrække til apologetik i børnehøjde, så vi beder om de rette billeder og sammenligninger.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvilke ord vil du bruge for at gøre det enkelt at forklare dit barn, at Gud har skabt os?

2) Svarene skal være sande

Kravet om enkelthed, som alt efter alderstrin i varierende grad må gælde samtalen med børn, kan i visse situationer synes at konflikte med kravet om sandhed. Mindre børn vil normalt acceptere næsten ethvert svar, som vi voksne kan få os selv til at give.

Men det er givetvis muligt at tale så enkelt og unuanceret om Gud og om den kristne tro, at det grænser til

usandhed. Fx om Guds almagt og uafkortede omsorg for sine børn. Her er det vigtigt, at vi ikke binder børnene noget på ærmet. Det, som vi fortæller dem, må være så tæt på sandheden, som det er os muligt. Simpel anstændighed og vor fortsatte troværdighed i relation til børnene kræver det.

Til kravet om sandhed hører så også, at vi indrømmer, når vi ikke rigtig har et godt svar. Hvordan forklarer vi eksempelvis for et lille barn, at Gud er kærlig og altid hører vores bøn, når mor eller lillesøster alligevel dør? Kristendommen rummer en virkelighedsnær og sammenhængende tilværelsesforståelse. Men det betyder ikke, at vi har fået svar på alt. Og det betyder ikke, at kristendommen er fri for paradokser.

Her er det min erfaring, at det slet ikke svækker vores 'position', hverken i forbindelse med apologetik generelt eller over for børn, at vi vedgår vores tøven og usikkerhed med hensyn til, om vi nu også har det endelige og fyldestgørende svar.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvordan kan vi inspirere vores børn at leve med det gådefulde, uforståelige og forunderlige i den kristne tro?

3) Svarene skal være nænsomme og omsorgsfulde

På samme måde som kravet om enkelthed til tider kan synes at kollidere med kravet om sandhed, kan kravet om sandhed i visse tilfælde synes at kollidere med kravet om hensyntagen og omsorg. Paulus taler et sted om, at vi skal være sandheden tro i kærlighed (Ef 4,15). Det gælder også i forbindelse med apologetik i børnehøjde.

Det betyder formentlig, at der er svar, som vi ikke kan give eller kun kan give meget nænsomt, fordi der er sider ved tilværelsen, som vi ikke bør vise små børn. K.E. Løgstrup taler i den forbindelse om, at ingen voksen, som er ved sine fulde fem, vover at tage livsmodet fra børn.

På den anden side skal vi ikke undervurdere børn. De har ofte en klar fornemmelse af, hvornår vi forsøger at

krybe uden om at fortælle dem sandheden. Denne afvejning mellem sandhed og kærlighed kræver stor visdom, skønsomhed og Helligåndens gode medvirken.

Sammenfattende for en apologetik i børnehøjde må det gælde, at vi bestræber os på at give børnene svar, som er så enkle, at de kan forstå dem, så nænsomme, at de kan leve med dem i deres aktuelle livsfase, og så tætte på "den totale sandhed", som det er os muligt.

TIL OVERVEJELSE ELLER SAMTALE:

- Hvad indebærer *nænsomheden* for dig, når det drejer sig om at svare på børns spørgsmål til den kristne tro?

Er apologetik i børnehøjde noget specielt?

Både ja og nej. Selvfølgelig skal vi, som det også er blevet påpeget, i samtalen med børn om Gud og troen tage højde for, at der er tale om børn. Men de tre hensyn, som jeg har fremhævet – enkelhed, sandhed og nænsomhed – kan ved nærmere eftertanke siges at gælde alle former for apologetik.

Og noget tilsvarende gælder også *hensigten* med apologetik i børnehøjde. Hensigten må, sådan som jeg ser det, være 1) at svare på børnenes konkrete spørgsmål. Og det er i den forbindelse vigtigt at signalere, at det er helt i orden at stille den slags spørgsmål. Det kan få stor betydning, når de senere i livet har brug for at luftte deres tvivl og uro. Og konsekvensen af svarene, al deres ufuldkommenhed til trods, skulle 2) gerne blive, at de den sekulariserede kultur og deres ikke-kristne kammerater til trods med tryghed kan leve i deres (barne)tro.

Disse to formål med apologetik i børnehøjde svarer i høj grad til målsætning 1 og 2 for apologetikken generelt, som vi mødte hos William Lane Craig.

Når det gælder om at udruste og inspirere børn til at leve frimodigt i en pluralistisk verden, kan apologetikken række en vigtig, hjælpende hånd, især når den introduceres af voksne – forældre, lærere og klubledere – som samtidig giver børnene følelsesmæssigt nærvær, og som er troværdige forbilleder for dem. Vores ord kan ikke undværes, men her som alle andre steder i livet sammen med børn og unge tæller det levede liv mere end ordene.

Noter

- 1 I Danmark har dette bl.a. ytret sig i oprettelsen af Center for Kristen Apologetik (CKA). Se www.apologetik.dk

Denne artikel er en ud af syv, som er skrevet for projektet *Børn i pluralisme*. De øvrige seks er:

- Andreas Østerlund Nielsen: *Vores børn lever i en pluralistisk verden – hvori består udfordringen?*
- Marianne Holst Nielsen: *Hvordan formes barnet som et menneske med tro af de fællesskaber, det indgår i?*
- Niels Jørn Fogh: *Samspil mellem kirke, kristent fællesskab og familie*
- Merete Holm Dalsgaard: *Forankring og dialog*
- Carsten Hjorth Pedersen: *Hvad og hvordan svare på børns spørgsmål til den kristne tro?*
- Carsten Hjorth Pedersen: *Vi savner medvandrere, der vil tale om "the Word and the World"*

Alle syv artikler findes på www.kpi.dk/projekter/boern-i-pluralisme